

УДК 398:801.81](477)

DOI <https://doi.org/10.15407/nte2022.02.043>**КУЗЬМЕНКО ОКСАНА**

докторка філологічних наук, старша наукова співробітниця відділу соціальної антропології Інституту народознавства НАН України. ORCID <https://orcid.org/0000-0002-0512-6388>

KUZMENKO OKSANA

a Doctor of Philology, a senior research fellow at the Department of Social Anthropology of the NAS of Ukraine Institute of Ethnology

Бібліографічний опис:

Кузьменко О. (2022) Фольклорний концепт: «за» і «проти» міждисциплінарної термінології. *Народна творчість та етнологія*, 2 (394), 43–50.

Kuzmenko, O. (2022) The Folklore Concept: For and Against Interdisciplinary Terminology. *Folk Art and Ethnology*, 2 (394), 43–50.

ФОЛЬКЛОРНИЙ КОНЦЕПТ: «ЗА» І «ПРОТИ» МІЖДИСЦИПЛІНАРНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Анотація / Abstract

Стаття присвячена представленню терміна «фольклорний концепт» як продуктивного інструмента фольклористики. В останніх дослідженнях на цю тему почали розглядати питання «для чого вводити новий міждисциплінарний термін?» як риторичне. З'ясовано місце цього терміна в зарубіжних студіях про народне поняття (folk concept) та в нових фольклористичних працях, які формують український науковий дискурс.

Подано авторське визначення цього терміна. Запропоновано змінену п'ятирівневу класифікацію базових фольклорних концептів (універсально-екзистенційні, емотивні, суб'єктивні, просторові, морально-ціннісні). Вони були виокремлені на основі вивчення українського історичного фольклору.

Авторка пропонує приклад фольклорного концепту «війна», за допомогою якого виражені універсальні знання і драматичний досвід українців про світові війни. Зроблено висновок, що у фольклорній картині світу концепт «війна» займає важливе й постійне місце. Він об'єктивізується через сталий ланцюг семантичних еквівалентів, виражених низкою понять, які наскрізно функціонують у структурі фольклорних творів різних жанрів як мотивами (або елементами мотивів) чи універсальні символічні образи. У комплексі концепти демонструють когнітивний потенціал фольклору бути важливим інформаційним ресурсом.

У висновках стверджується, що фольклорний концепт має особливості, пов'язані не тільки з канонами семантики та символічної інтерпретації змісту класичних зразків фольклору, а й із комунікативною заданістю «на майбутнє» народного твору, із соціальною природою фольклоризованих та стилізованих «під народне» текстів, що входять у репертуар сучасних носіїв традиції.

Ключові слова: термін, фольклористика, концепт, фольклорний концепт, український фольклор, війна, досвід.

The article is dedicated to the presentation of the term *folklore concept* as a productive instrument of the folkloristics. Recent researches in this theme have started to consider an issue *why a new interdisciplinary term should be introduced?*

as a rhetorical question. The place of this term in foreign studies on a folk concept and in the recent Ukrainian scientific discourse has been ascertained.

The authoress's definition of the term is submitted. The changed five-level classification of basic folklore concepts (universal-existential, emotional, individual, spatial, morally-value) is proposed. They are distinguished on the basis of research of Ukrainian historical folklore.

The authoress is putting an example of folklore concept of *war* which helps to express the universal knowledge and the dramatic experience of Ukrainians about World Wars. It is concluded that this concept of *war* takes a significant and constant place in the Ukrainian folklore picture of the world. It is objectivized through a stable chain of semantic equivalents expressed by a set of notions. These conceptions function through the structure of folklore works of various genres as motivemes (or elements of motives) or as universal symbolic images. Taken together, these definitions demonstrate the cognitive potential of Ukrainian folklore as a significant information resource.

It is stated in the conclusions that the folklore concept has peculiarities connected both with the canons of semantics and symbolic interpretation of the content of the classical examples of folklore and also with the communicative task *for the future* of a folk work, with the social nature of folklorized and stylized *as folk* texts from the repertoire of modern bearers of tradition and performers.

Keywords: term, folkloristics, concept, folklore concept, Ukrainian folklore, war, experience.

«Фольклорний концепт» як самостійний термін у народознавчій науці досі викликає різні думки й аргументи, попри те, що його вживання практиковано майже два десятиліття у слов'янській фольклористиці, зокрема в українській (вживається в працях Я. Гарасима, І. Грищенко О. Гінди, О. Івановської, І. Коваль-Фучило, О. Микитенко, Л. Мушкетик, І. Павленко, Т. Шевчук та ін.), а також у польській, російській, сербській [1; 8; 16; 17]. Родовий термін «концепт» вважається одним із найпродуктивніших для низки гуманітарних наук, особливо в лінгвістичних та літературознавчих дисциплінах. Через багатозначність та різні підходи до розуміння цей міждисциплінарний термін передбачає гіперо-гіпонімічні відношення. Відтак сьогодні в ієрархії термінологічних понять з'являються атрибутивні уточнення, наприклад, «елементарні універсальні концепти» [4, с. 43], «когнітивний концепт», «художній концепт», «лінгвокультурний концепт», «національно-культурний концепт» [3, с. 90].

Про історію входження та використання у вітчизняній науці терміна «фольклорний концепт», про його структурні параметри, типи ми ширше писали в статті, яка вийшла в «Народознавчих зошитах» 2018 року [6]. Головні теоретичні фрагменти цієї студії були включені згодом у розвідку молодії дослідниці Ю. Собори, яка подала власний

аналіз змісту поняття «концепт» з урахуванням сучасних підходів до його тлумачення в лінгвостилістиці задля аргументації інтерпретації концептів у паремійному жанрі, який є об'єктом її досліджень [12]. Відтак актуальність представленої статті полягає в потребі виявлення та узагальнення нових напрацювань у ділянці задіяності терміна «концепт» у фольклористиці.

Метою статті є потреба уточнення специфічних і неспецифічних властивостей термінологічного поняття «концепт», доповнення в дефініції та типології «фольклорного концепту», пояснення специфіки його виявлення та функціонування у фольклорній системі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Трудність упровадження в широкий обіг фольклористики словосполучення «фольклорний концепт», очевидно, полягає в динаміці та кодифікації терміна з міжнародним компонентом. Це також стосується його перекладу і тлумачення. В англійській мові, яка найбільше затребувана в академічному світі, є два відповідники: 1) *the concept*, що у фольклористичних працях (*folk studies*) дублює етимологічне значення латинського слова *conceptus* – «поняття, думка» (відповідно вживається словосполучення з означенням «народний, фольклорний» як «the folk concept», що вказує на «народне поняття» на протиположність будь-якому загальнопоши-

реному поняттю) та 2) «*the conception of*» – «концепція», що вказує на ширший засяг у позначенні культурного явища та знань про нього. Адже, як доводять лінгвісти, концепт містить поняття, але не обмежене тільки ним, а поєднує і денотативну, і конотативну складові значення концептуального слова.

Англійська антропологиня й письменниця Сара Перрі погоджується з тим, що багато дисциплін використовують поняття «*the folk concept*», зокрема антропологія, соціологія, ботаніка, психологія, фольклор та історія науки. Кожна дисципліна, імовірно, має своє особливе значення для цього терміна, яке, якщо не визначено явно, то закладено в його вживанні. Авторка визнає, що термін «фольклорний концепт» рідко використовується навіть тими вченими, котрі вивчають народні поняття» [20]. Водночас литовський дослідник Бернюнас Ренатас у спеціальній статті доводить, що теоретична база експериментальної філософії може послугувати інструментом для розуміння фольклорного концепту «людина», у якому закладені народні уявлення, що не тотожні сучасному пізнанню людини. Він зауважує, що «...з когнітивної наукової перспективи народні концепти обговорюються або з точки зору їх власного внутрішнього складу на особистісному рівні, або з точки зору когнітивних / нейронних механізмів, які лежать в їх основі, тобто на субособистісному рівні. Усе те, що часто виражається в термінах онтогенетичного (індивідуального) та філогенетичного (еволюційного) розвитку» [18, с. 65–66].

Американський дослідник трансдисциплінарних знань Джей Бернштейн у статті «*Folk concept*» (2010) наголосив, що «фольклорний концепт – це поняття, яке має загальне, загальноприйняте значення, характерне для соціокультурної групи, але яке не було формально визначене чи стандартизоване» [19, с. 848].

Багато інших дослідників народної культури не сумніваються в тому, що терміни мають право на міждисциплінарність, осо-

бливо тоді, коли є потреба дослідити багатоврівневі системи, якою є фольклор. Скажімо, Анатолій Каргін уважав, що «тільки використання у повному обсязі необхідного наукового інструментарію (а це означає – інструментарію різних наук) дозволяє виявити внутрішні і зовнішні зв'язки фольклорного тексту, зрозуміти його зміст» [5, с. 34].

Фольклорна мова й лексика народних творів надалі є популярним об'єктом дослідження мовознавчих дисциплін [13], які при спільному інструментарії дозволяють плуралістичне бачення не тільки специфіки фольклорної картини світу та комунікації, але й особливостей кожного національного світу.

Сміливий крок до віднайдення універсальних знань через пошук універсальних слів (key words) здійснила Анна Вежбицька в працях «*Understanding cultures through their key words: English, Russian, Polish, German, and Japanese*» (New York : Oxford University Press, 1997), «*Words and Meanings: Lexical Semantics Across Domains, Languages, and Cultures*» (Oxford University Press, 2014), у яких представила вивчення семантики культурно значущих ключових слів: *людина, пам'ять, милосердя, правда, смерть, доля, мати* [4].

Важливим теоретико-методологічним орієнтиром для фольклористики є досягнення етнолінгвістичної школи, яка займається дослідженням ментальності суб'єкта культури, концептуальних основ свідомості носія культури. У цій дисципліні є свої національні наукові школи: російська (С. Толстая, О. Белова, Т. Агапкіна, Л. Виноградова), польська (Є. Бартмінський і люблінський гурток). Дослідники через мову фольклорних текстів вивчають образ світу, елементи культурних кодів та концепти, що розуміються як певні еквіваленти до терміна «стереотип» [17, с. 15]. Давньою є також українська школа, яку започаткував Олександр Потебня. Його напрацювання, що тривали й у ХХІ ст., зумовили окремий напрям лінгвофольклористики (праці С. Ярмоленко, В. Жайворонка, І. Голубовської, Н. Давидюк, В. Кононенка, Т. Беценко та ін.).

Концептний підхід у мовознавстві – це з'ясування характеристик через значення мовних одиниць, їхні словникові дані, актуальний мовленнєвий контекст, які виражають певний лінгвістичний концепт. Об'єктом аналізу є смисли, що передають слова, словосполучення, фрагменти тексту, повні тексти. Відповідно ключовий термін «концепт» у цій дисципліні має різного обсягу дефініції, які взаємодоповнюють одна одну. Наприклад, за відомим виразом Юрія Степанова, концепт – це «одиниця ментальної дійсності», «згусток культури у свідомості людини». У філософії мови пропонується важливе уточнення одиничності, за яким концепт – це мінімальна одиниця аналітичного мислення, гносеологічна одиниця синтетичного мислення.

У своєму дослідженні українського історичного фольклору ХХ ст. ми апробували концептуальний підхід, який опирали на теорію переходу від мотивами (та мотивів, які її формують) до концепту [7, с. 196–220]. Засадничим для нас було розуміння мотиву як певної одиниці змісту, закріпленої традицією. За концепцією Б. Путилова, яку ми поділяємо, мотив – це «одиниця сюжету у вигляді деякого елементарного узагальнення»; і «це сама одиниця у вигляді конкретного текстового втілення». У згаданій роботі ми виклали основні позиції, які дозволили обґрунтувати теоретико-методологічні засади наукового терміна «фольклорний концепт», а також запропонували визначення, яке тут повторимо з деяким уточненням, а саме: фольклорний концепт – це *стійка одиниця ментальних та психологічних ресурсів фольклорної свідомості як способу духовно-практичного освоєння дійсності, що словесно виражена через ядерне слово й низку інших структурно-семантичних форм*. Концепт дає змогу виявляти ієрархію цінностей та різні виміри життєвого досвіду: мовний, естетичний, чуттєвий, релігійний, гендерний.

Запропонований структурований опис концепту має таку послідовність дій: 1) виділення *ключового слова* (в одиничному тексті,

у парадигмі варіантів); 2) визначення *групи мотивів із ключовим словом* у текстах різних жанрів (на основі покажчиків мотивів); 3) формування *семантичного поля* концепту (виявлення субконцептів, концептуальної мережі); 4) аналіз *інтерпретаційного поля* (контекст побутування твору, в якому виділено ядерне слово, особливості інтонаційного виконання твору, стереотипність елементів тексту, репертуарний вплив).

Існують інші (нові) формулювання терміна. У докторському дослідженні міфологічної складової народної прози Олеси Наумовської за 2021 рік запропоновано власне визначення. Концептуальна характеристика міфема «смерть» та розшифрування однойменного концепту в українській казці дозволили ствердити, що фольклорний концепт – це «ментофакт етнокультури, що сприяє розумінню цілісної картини світу» [10, с. 16]. Фольклористка бачить три рівні вияву концепту в тексті: 1) як об'єкт, утілений через образ смерті); 2) як процес, реалізований через мотив «помирання героя»; 3) як просторове поняття, виражене через локус потойбіччя.

Оскільки для багатьох дослідників важливим є спосіб вербалізації одиниці концепту, то не зайвим буде нагадати, що у фольклорному тексті він проявляється як «центральна сема, що стає опорним словом константи» (Оксана Микитенко). Концепт у фольклорному тексті виявляється через *етноконстанти* (стійкі вирази, формули, асоціативні ряди), найчастіше повторювані *фольклорні тропи* (постійні епітети, метафори, порівняння), через *суб'єктні образи* (мати, солдат) та *образисимволи*. Наприклад, фольклорний концепт «війна» виявляється через архаїчний образ крові («пролітої крові», «крові по коліна», «кривавого бою»), через мотиви поранення чи загибелі жовніра / солдата, дівчини в неволі; мотивами «розлука», «бій», «молитва», «смерть» (у тому числі через фольклорні метафори дім = могила, весілля = похорон) тощо [7, с. 237–272]. Показовою в сенсі втілення головного сталого мотиву «герой / -їня

гине / помирає на війні / чужині» є парадигма варіантів популярної воєнної пісні «Я сьогодні від вас уїзжаю». У час війни пісню записали багато фольклористів (І. Байдиків, П. Бойко, М. Гайдай, Л. Болобан, К. Кушнір, А. Маньковський, М. Шостопап та ін.). Вона має три версії: «червоноармійська», «остарбайтерівська» і «повстанська». В одному з варіантів, що був зафіксований у листопаді 1944 року на Харківщині, знаходимо оригінальний куплет, у якому висловлено докір загарбникові («немец проклятой»), котрий розв'язав війну [2, од. зб. 30, арк. 22]. Через війну герой (червоноармієць, повстанець) / героїня (остарбайтерка), залишивши родину (дружину, матір), втрачають важливі складові життя, ціннісні для людини будь-якого часу. Відтак окреслюється концепт «щастя», що в тексті виражений знаковими часопросторовими образами та процесуальними діями в мотивах ходіння дівчини по саду, побачення з коханим / коханою, що символізують любов (до матері, дівчини, рідного краю):

Ой згадай же, матусю, *то время*,
Ой згадай же, рідненька, той час
Як я в нашім садочку ходила,
А тепер від'їзжаю від вас.
(запис М. Гайдая, 1944 р. на Вінниччині)
[2, од. зб. 12, арк. 14 зв.];

Та згадай *ту щасливу годину*
Коли вірно тебе я кохав,
Як у лісі вечірньої порою
Я під дубом у лісі стояв.
(запис Л. Болобана, 1944 р. на Харківщині)
[2, од. зб. 30, арк. 22];

Ой не плачте, старенька матусю,
Бо синочка на світі вже нема,
Він загинув на *східному фронті*,
Гей, залишилась могила сумна.
(запис М. Іванюка, 1943 р. на Гуцульщині)
[11, с. 32].

Отож, давні народні знання, фольклорні знаки світових воєн і повсякденні уявлення про збройні конфлікти як *нещастя*, *фатальну смерть*, *героїчну загибель* чи як «брак

правди, порушення соціальної справедливості, кінець світу» [9, с. 57], доповнюють загальну інтерпретаційну картину онтології війни, понятійну рамку та семантику терміна «війна» [15]. Сьогодні вони набувають, за Галиною Яворською, дуже важливого когнітивно-лінгвістичного значення в дослідженнях з проблем безпеки та колізій між різним розумінням парних категорій *війна – мир* [14, с. 112].

Завдяки продуктивності концептуального вивчення текстів і контекстів народної вербальної і невербальної творчості словник фольклорних концептів, якими оперують сучасні дослідники, постійно розширюється і не є завершеним. Зауважмо, що виокремлені концепти не повністю вкладаються в запропоновану раніше класифікацію. Тому доцільно сформувані п'ять груп морально-ціннісних концептів. Відтак найбільш задіяною в українському фольклорі є така парадигма одиничних та парних концептів, які можуть творити концептуальні мережі та концептосфери:

- 1) універсально-екзистенційні концепти: *доля, життя – смерть, віра (= молитва), неволя – свобода, душа, щастя, любов – ненависть, війна – мир, гріх – кара* та ін.;
- 2) емотивні концепти: *біль, страх, туга, сум – радість, надія* та ін.;
- 3) суб'єктні концепти: *воїн, ворог, мати* та ін.;
- 4) просторові концепти: *земля, дім (= хата, село), могила, Україна (= Батьківщина)* та ін.;
- 5) морально-ціннісні концепти: *краса, добро – зло, відвага, слава, гідність, щастя* та ін.

У цій класифікації ми замінили назву третьої групи з «персонажні» на «суб'єктні», адже головною одиницею тріади мотиву (суб'єкт – дія – об'єкт) є «суб'єкт». Наприклад, у фольклорному концепті *мати*, типового компонента світового фольклору та культури, акумульовано смисли, які набувають універсального значення для кожного слова «мати» (у денотативному й реферативному вираженні через формули «стара мати», «рідна мати», «стара

вдова»): *поняття* – жінка, яка народжує дитину, годує, виховує, оберігає її; *архетипний образ* – особа, наділена лімінальними та подвійними ознаками; *суб'єкт* – одна з головних дійових осіб в українській родинній обрядовості та в текстах обрядового фольклору; *типовий персонаж* українського історичного фольклору ХХ ст.

Схожим широким концептуальним полем наділений образ *дому*, який має найвищий рейтинг в аксіологічній парадигмі всіх слов'янських лінгвокультур [17]. В українському фольклорі він охоплює низку просторових об'єктів, які мають символічне значення та стійкі (часто спільні) атрибутивні компоненти: *відібрана, покинута земля, спалене село, спалена, відібрана хата, спалена, розібрана церква*. Образи родини, хати, церкви, що є складовими просторового концепту «дім», мають виняткове національно-культурне значення, оскільки в них закорінені смисли гідності українців та проявів «добра». У поєднанні з концептом «Україна» ці надважливі категорії національного буття формують гештальт Батьківщини, визначають мету жертвовної смерті героїв у «межових» ситуаціях, набирають ознак моральної структури, дієвої в часи вибору, кардинальних суспільних змін та катастроф.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє погодитися з тим, що «концепт» в термінологічній орбіті фольклористики є продуктивним. Аргументів «за» для цього є кілька: фольклорний концепт є поняттям сучасної народознавчої науки (folklore studies), яка перебуває в силовому полі антропоцентричних підходів до вербальних і невербальних текстів культури; концепт окреслює стійкі ключові слова в дуже динамічній фольклорній традиції, які формують аксіологічний лексикон кожної національної культури; концепт дозволяє інтерпретувати спільності різножанрових та різноетнічних фольклорних новотворів, що виникають і функціонують в умовах масової / популярної / писемної культури удобуцифрових технологій. Істотно, якщо «світ, що стиснутий сучасними технологічними досягненнями» (А. Дандес), не впливає на те, як люди розуміють ті чи інші поняття, і вони залишаються народними, то ми маємо справу з фольклорними поняттями-концептами; фольклорний концепт має особливості, пов'язані не тільки з канонами семантики та символічної інтерпретації змісту класичних зразків фольклору, але й із комунікативною заданістю «на майбутнє» народного твору, із соціальною природою фольклоризованих та стилізованих «під народне» текстів, що входять у репертуар сучасних носіїв традиції.

Джерела та література

1. Аждачий Д. О концепту части као високе врлине у словенским језицима. *Српска народна култура између Истока и Запада*: зб. радова / уред. Лубинко Раденковић. Београд, 2014. С. 69–76.
2. Архівні наукові фонди рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнології ім. М. Т. Рильського. Ф. 14–3. Од. зб. 12; 30.
3. Бацевич Ф. Словник термінів міжкультурної комунікації / М-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Київ : Довіра, 2007. 205 с.
4. Вежбицкая А. Семантические универсалии и базисные концепты. Москва : Языки славянских культур, 2011. 568 с. (Язык. Семиотика. Культура).
5. Каргин А. С. Комплексный подход к изучению фольклора: от полидисциплинарности к интеркон-

текстуальной фольклористике. *Первый Всероссийский конгресс фольклористов. Сб. докладов*. Москва : ГРЦРФ, 2005. Т. 1. С. 29–43.

6. Кузьменко О. Фольклорний концепт: визначення терміна, структурні параметри та типи. *Народознавчі зошити*. 2018. № 6 (144). С. 1439–1447. DOI : <https://doi.org/10.15407/nz2018.06.1439>.

7. Кузьменко О. Драматичне буття людини в українському фольклорі: концептуальні форми вираження (період Першої та Другої світових воєн) : монографія. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2018. 728 с.

8. Морозов А. Фольклорний концепт *святости*: свої или чужие? *Etnolingwistyka*. 2007. № 19. С. 143–152.

9. Мушкетик Л. Народні погляди на війну та воячину в українській фольклорній традиції. *Слов'янський світ*. 2019. Вип. 18. С. 42–60.
10. Наумовська О. В. Міфологічна триада «життя → смерть → безсмертя» у народній прозі : автореф. дис. ... д-ра філолог. наук: 10.01.07. Київ, 2021. С. 42.
11. Повстанські пісні в записах Михайла Іванюка / мел. з голосу М. Іванюка записав К. Смалъ. Вишниця, 1999.
12. Собора Ю. Поняття «концепт» та проблеми його порівняльного аналізу у фольклористиці. *Народознавчі зошити*. 2021. № 1 (157). С. 40–45. DOI : <https://doi.org/10.15407/nz2021.01.040>.
13. Федорюк Л. В. Реалізація концепту СМЕРТЬ в українській народній прозі (на матеріалі українських народних казок). *Мова та культура: сучасні співвідношення : матеріали міжнар. науково-практичної конф., м. Одеса, 20–21 листопада 2015 року*. Одеса : Міжнародний гуманітарний університет, 2015. С. 32–35.
14. Яворська Г. М. Війна і мир у сучасних парадигмах безпекових досліджень. *Стратегічні пріоритети*. 2019. № 1 (49). С. 110–116.
15. Яворська Г. М. Концепт «війна»: семантика і прагматика. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 1 (38). С. 14–23.
16. Эмер Ю. А. Фольклорный концепт: жанрово-дискурсивный аспект. *Вестник Томского государственного университета. Серия: Филология*. Томск, 2010. № 1 (9). С. 91–99.
17. Bartmiński J. DOM – concept uniwersalny i specyficzny kulturowo. *Leksykon aksjologiczny słowian i ich sąsiadów* / red. Jerzy Bartmiński, Iwona Bielińska-Gardziel, Beata Żywicka. Lublin : Wyd-wo Un-tu M. Curie-Skłodowskiej, 2015. Т. 1. Dom. S. 15–33.
18. Berniūnas R. Folk Concept of a Person: Structure and Warrant. *Problemos*. 2012. P. 63–77. DOI : <https://doi.org/10.15388/Problemos.2012.0.1872>.
19. Bernstein, J. H. Folk concepts. *21 st Century Anthropology: a Reference Handbook* / edited by H. J. Birx. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications, 2010. P. 848–855. DOI : <https://doi.org/10.4135/9781412979283.n85>.
20. Perry S. Folk Concepts. *Ribbonfarm*. 2017. 16 November. URL : <https://www.ribbonfarm.com/2017/11/16/folk-concepts/>.

References

1. AJDAČIĆ, Dejan. On the Concept of Parts as High Virtues in Slavic Languages. In: Lubinko RADENKOVIĆ, ed. *Serbian Folk Culture between East and West: Collected Papers*. Belgrade, 2014, pp. 69–76 [in Serbian].
2. *Archival Scientific Funds of Manuscripts and Audio-Recordings of the NAS of Ukraine Maksym Rylskiy IASFE*, fund 14–3, units of issue 12, 30 [in Ukrainian].
3. BATSEVYCH, Floriy. *Dictionary of Terms of Intercultural Communication*. Ministry of Education and Science of Ukraine, Ivan Franko Lviv National University. Kyiv: Trust, 2007, 205 pp. [in Ukrainian].
4. WIERZBICKA, Anna. *Semantic Universals and Basic Concepts*. Translated from English. Moscow: Languages of Slavic Cultures, 2011, pp. 568 (Language. Semiotics. Culture) [in Russian].
5. KARGIN, A. A Comprehensive Approach to the Study of Folklore: from Polydisciplinarity to Intercontextual Folkloristics. *First All-Russian Congress of Folklorists: Collected Papers*. Moscow: SRCRF, 2005, vol. 1, pp. 29–43 [in Russian].
6. KUZMENKO, Oksana. Folklore Concept: the Definition of the Term, Structural Parameters and Types. In: Stepan PAVLIUK, ed.-in-chief. *The Ethnology Notebooks*, 2018, no. 6 (144), pp. 1439–1447 [in Ukrainian]. DOI : <https://doi.org/10.15407/nz2018.06.1439>.
7. KUZMENKO, Oksana. *Dramatic Existence of the Person in Ukrainian Folklore: Conceptual Forms of Expression (the Period of the First and Second World Wars): A Monograph*. Lviv: NAS of Ukraine Institute of Ethnology, 2018, 728 pp. [in Ukrainian].
8. MOROZOV, Andrey. The Conception of Holiness in Folklore: One's Own or Other's? *Etnolingwistyka*. 2007, no. 19, pp. 143–152 [in Russian].
9. MUSHKETYK, Lesia. Folk Views on War and Military Service in the Ukrainian Folklore Tradition. In: Hanna SKRYPNYK, ed.-in-chief. *Slavic World*, 2019, iss. 18, pp. 42–60 [in Ukrainian].
10. NAUMOVSKA, Olesia. *Mythological Triad «Life → Death → Immortality» in Folk Prose*. Extended Abstract of a Doctor of Philology Thesis: 10.01.07 (Folkloristics). Kyiv, 2021, pp. 42 [in Ukrainian].
11. *Insurgent Songs in the Records of Mykhailo Ivaniuk*. Melodies from the voice of M. Ivaniuk are recorded by Kuzma Smal. Vyzhnytsia, 1999, pp. 110 [in Ukrainian].
12. SOBORA, Yuliya. The «Concept» Term and the Problems of Its Comparative Analysis in Folkloristics. In: Stepan PAVLIUK, ed.-in-chief. *The Ethnology Notebooks*, 2021, no. 1 (157), pp. 40–45 [in Ukrainian]. DOI : <https://doi.org/10.15407/nz2021.01.040>.
13. FEDORIUK, Liliya. Realization of the Concept of Death in Ukrainian Folk Prose (After the Material of Ukrainian Folk Tales). *Language and Culture: Modern Relations: Materials of International Theoretical and Practical Conference*. Odesa, November, 20–21 2015. Odesa: International University of Humanities, 2015, pp. 32–35 [in Ukrainian].

14. YAVORSKA, Halyna. War and Peace in Contemporary Paradigms of Security Studies. *Strategic Priorities*, 2019, no. 1 (49), pp. 110–116 [in Ukrainian].
15. YAVORSKA, Halyna. «War» Concept: Semantics and Pragmatics. *Strategic Priorities*, 2016, no. 1 (38), pp. 14–23 [in Ukrainian].
16. EMER, Yuliya. Folklore Concept: Genre-Discursive Aspect. In: Irina AIZIKOVA, ed.-in-chief. *Bulletin of Tomsk State University. Philology Series*. Tomsk, 2010, no. 1 (9), pp. 91–99 [in Russian].
17. BARTMIŃSKI, Jerzy. HOME – the Universal and Culture-Specific Concept. In: Jerzy BARTMIŃSKI, Iwona BIELIŃSKA-GARDZIEL, Beata ŻYWICKA, eds. *The Axiological Lexicon of Slavs and Their Neighbors*. Lublin : Maria Curie-Skłodowska University Press, 2015, vol. 1. Home, pp. 15–33 [in Polish].
18. BERNIŪNAS, Renatas. Folk Concept of a Person: Structure and Warrant. *Problemos*, 2012, pp. 63–77 [in English]. DOI :<https://doi.org/10.15388/Problemos.2012.0.1872>
19. BERNSTEIN, Jane Holmes. Folk Concepts. In: Harry James BIRX, ed. *21st Century Anthropology: A Reference Handbook*. CA: SAGE Publications, 2010, pp. 848–855 [in English]. DOI :<https://doi.org/10.4135/9781412979283.n85>.
20. PERRY, Sarah. Folk Concepts. *Ribbonfarm*. November, 16 2017 [online]. Available from: <https://www.ribbonfarm.com/2017/11/16/folk-concepts/> [in English].